

Секція: Психологічні науки

Щербан Тетяна Дмитрівна

*доктор психологічних наук, професор
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

Щербан Ганна Вікентіївна

*старший викладач кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

Волошин Надія Петрівна

*старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ПСИХОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

***Анотація.** Досліджено вплив художнього образу включеного у навчальну взаємодію учня з вчителем, представлено методику аналізу художнього твору з позиції сприймання його учнем.*

***Ключові слова:** художній образ, сугестивний вплив, асоціативне сприймання, навчальна взаємодія.*

Проблема моделювання впливу на особистість у процесі вивчення саме художнього образу, сьогодні потребує ретельнішої уваги дослідників. Цілеспрямованого вивчення феномену художнього образу не проводилося. Саме поезія та художні твори розвивають душу учня, роблять його життя більш яскравим та витонченим.

Вивчення і переживання образу має ту особливість, якої бракує під час вивчення інших предметів у школі, — це сугестивний вплив цього

художнього образу. У процесі його засвоювання під керівництвом учителя активізуються сугестивні елементи поетики, які відповідно трансформують психічний стан учня. Отже, предмет вивчення – вплив художнього образу включеного у навчальну взаємодію учня з вчителем. Метою роботи є – виокремлення методики аналізу художнього твору з позиції сприймання його учнем.

Художній образ, як форма відображення дійсності, вивчався багатьма науковцями: філософська теорія відображення (Б.Мейлах); асоціативний напрям психології (Берклі, Юм, Міль); уселяння, як спеціально-організований вид комунікації (Б.Д.Паригін, Ю.А.Шерковін). Останнім часом дослідники [3,4, і ін.], що вивчають питання специфіки художнього образу, естетичного сприйняття, у тім чи іншому ступені стикаються з проблемою сугестивності. Тим часом приходиться відзначити недостатню розробленість даної проблеми, а в довідковій і навчальній літературі по естетиці відсутність визначення терміна «сугестивність художнього образу».

Художня творчість і сприйняття творів — дві взаємозалежні сторони освоєння людиною дійсності. Художній твір створюють письменник, а сприймають інші. Отже, діяльність, спосіб освоєння світу виявляються як у процесі творчості, так і в процесі сприйняття здобутків. Обидві ці сторони пов'язані між собою об'єктом сприйняття — здобутком мистецтва, художнім образом. Сугестивність художньо-образного мислення художника впливає на свідомість учня, викликає в нього безліч асоціацій.

У дослідженні апробовано та представлено аналіз поетики. Особливості організації аналізу художнього твору найкраще пізнаються тоді, коли підходимо до аналізу з позиції художнього сприймання, власне саме поняття ефекту оберненої воронки стає операціональним тільки тоді, коли ми аналізуємо художній текст з рецептивних позицій.

Цим і пояснюється ефективність методики аналізу. Аналізуючи текст з позиції художнього сприймання, ми фактично виявили і описали функції багатьох літературних прийомів, які просто не виявляються, коли аналізувати текст традиційно-філологічними способами. І чим більше ми відкриваємо застосованих автором виражально-зображальних прийомів, тим повніше бачимо художній текст як функціонуючу систему, що породжує художні смисли.

Системний підхід до аналізу поезики художнього твору найбільш ефективний тоді, коли сам аналіз здійснюється з рецептивних позицій. Один із найважливіших методичних принципів рецептивної поезики полягає у вимозі об'єктивізації тієї моделі сприймання твору, що вибудовується дослідником. Інакше кажучи, кожна проаналізована дослідником модель сприймання повинна бути об'єктивно аргументованою.

Отже, актуальність вивчення сугестивності художнього образу полягає в тому, що він породжує систему додаткових образів, пов'язуючи у цілісність досвід учня і здобуток поетичного замислу автора твору. Вивчення поезики відбувається з урахуванням законів асоціативного сприймання і у системі тріади: суб'єкт - предмет - суб'єкт. У цій тріаді предмет вивчення - художній образ уключений у навчальну взаємодію учня з вчителем. Враховуючи зазначене, представлено методику аналізу художнього твору з врахуванням психологічних особливостей асоціативного сприймання образу учнем. Вивчення психологічних особливостей засвоєння учнем художнього образу не тільки покращить навчання учня, але закріпить його потребу у вивченні художніх творів, поезії.

Література

1. Никифорова О.И. Психология восприятия художественной литературы – М.: Книга, 1972. – 152 с.
2. Потебня А.А. Слово и миф. – М.: Правда, 1989. – 624 с.
3. Череповська Н.І. Психологічні проблеми символічного образу в художній діяльності людини / Проблеми загальної та педагогічної психології.-К.: Інститут психології ім. Г.С.Костюка, т II, частина 5. - с. 194-2009.
4. Чепелева Н.В. Теоретико-методологические основы психологической герменевтики / Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні 1992-2002: Зб.наук.праць до 10-річчя АПН України // Академія педагогічних наук України.- ч.1. - Харків: "ОВС", 2002. - С.503-516.
5. УДК 7.01:111.852 Юлія Віталіївна Юхимик© доктор філософських наук, професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Асоціативність як база художнього мімезису Аналізується специфіка взаємозумовленості та різноаспектної взаємодії засадничих.
6. Щербан Т.Д. Художній образ у навчальній взаємодії учня з вчителем / Т.Д. Щербан // актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / гол. редактор С.Д. Максименко. – Київ: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2014. – Випуск 26. Том X: Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – С. 941-953.